

CSERÉP EMESE

„És ha méltó a ház, szálljon a ti békességtek reá”

DOI: 10.56699/MT.2023.2.9

ABSZTRAKT

A Kléruskongregáció által 2020-ban kiadott, *A plébániai közösségek lelkipásztori konverziója az Egyház evangelizáló küldetésének szolgálatában* című dokumentum célkitűzése, hogy az egyház egyik fő feladatához, az evangelizációhoz időszerű iránymutatásokat adjon. A vatikáni instrukció az egyházi keretekhez igazodva igyekszik szembenézni a jelenkor kihívásaival, és az Ige hirdetésének megreformálására buzdít. A küldetés elsődleges fórumaként a plébániát jelöli meg, melynek hatékonyabb működéséhez időszerűbb, kreatívabb utakra hívja az intézmény minden tagját. A dokumentum üdvösnek tartja a laikusok szerepvállalását, amely nélkül az egyház átfogó evangelizációs tevékenysége elvesztené lendületét. A plébánia struktúrájára és tagjaira is kitér, és igyekszik megoldásokat kínálni olyan – napjainkban égető – problémákra, mint a papok adminisztrációs túlterheltsége vagy egy közösség lelkipásztori ellátásának átmeneti hiánya.

KULCSSZAVAK: lelkipásztori konverzió, Kléruskongregáció, evangelizáció, misszió, plébánia

A Kléruskongregáció által közreadott, a posztmodern idők kihívásaira reflektáló útmutatás az egyház evangelizációs hivatásának új lehetőségeiről és így a plébániai közösségek megújulásának szükségességéről szól.

A Kléruskongregáció elsősorban a világi klerikusok szolgálataival kapcsolatos ügyekkel foglalkozik, története a kora újkorig nyúlik vissza: közvetlen elődjének az a bíborosi bizottság tekinthető, amely a trienti zsinat határozatait volt hivatott végrehajtani. Állandó hivatallá 1564-ben vált, és az évszázadok során többször változott a hatásköre. Mai formáját II. János Pál pápa idején nyerte el, a világi papság szellemi és lelkipásztori életének felügyelete mellett illetékességi körébe tartoznak többek között a hitoktatással és az egyházi vagyon kezelésével kapcsolatos kérdések is. Az ismertetett dokumentum-

ban a hivatal a lelkipásztori tevékenység megújításával és az evangelizáció új formáival foglalkozik mélyrehatóan.

„...MISSZIÓS MEGTÉRÉSRE HÍVJUK [...] AZ EGÉSZ PLÉBÁIAI KÖZÖSSÉGET...”

Az instrukció a lelkipásztori tevékenységgel és a plébániák szerepével kapcsolatos, a felgyorsult társadalmi és kulturális változások okozta kihívásokra igyekszik válaszokat keresni. A bevezetésben a szerzők utalnak a II. vatikáni zsinat által teremtettkeretrendszerre, amely az evangelizáció feladatának ellátásához új utakat nyitott meg, valamint Ferenc pápának a római papsághoz intézett 2013-as beszédére, amelyben a szentatya az evangélium hirdetésének új, hatékonyabb formáinak kívánatos voltáról szólt. Beniamino Stella bíboros, a Kléruskongregáció időközben nyugalmazott prefektusa a *Vatican Insider* olasz lapnak adott interjújában említi, hogy a dokumentum – jellegéből adódóan – nem hoz új törvényeket, hanem a meglévő jogi keretrendszeren belül kísérel meg iránymutatást adni. Néhány lényegre törő mondatban fogalmazza meg a dokumentum legfontosabb mondanivalóját: „Nagyon lényeges, hogy missziós megtérésre hívjuk nem csupán az egyes hívőket, papokat és világiakat vagy a lelkipásztorkodás »szakértőit«, hanem az egész plébániai közösséget a maga egészében, minden egyes részével együtt. Szükség van ugyanis arra, hogy mindenki újra felfedezze saját küldetését az Egyházban, és érezze a felelősséget az egyetlen, közös evangelizáló küldetés iránt, készségesen vállalja a szolgálatokat, feladatokat, amelyeket a plébániai közösségen belül kapott, különösen az Egyháznak abban a küldetésében, hogy hirdeti az evangéliumot. Mondhatnánk úgy is, hogy egy instrukció olyan, mint az evangéliumi írástudó, aki kincseiből – teológiai, lelkipásztori, kánonjogi kincseiből – »régit és újat« vesz elő, hogy leképezze ezeket Isten népének hétköznapi életére” (Magyar Kurír, 2020).

„...a plébánia olyan világítótorony, mely a hit fényét sugározza, betöltve az emberi szív legmélyebb, legigazabb vágyait, hogy értelmet és reményt adjon az emberek és a családok életének...”

A tizenegy fejezetből álló vatikáni dokumentum két nagyobb szerkezeti egységre osztható: az első részben (I–VI. fejezet) a lelkipásztori konverzióval, a plébániák értékével és jelenkori helyzetével, a misszió lényegével, míg a második részben (VII–XI. fejezet) a plébánia struktúrájával és a benne foglalt szerepkörökkel foglalkozik.

A dokumentum megszületése mindenképpen üdvözlendő, hiszen egyre erőteljesebben szembe-sülhetünk az emberek vallás iránti közönyével, és láthatjuk, hogy az újabb generációk sok esetben egyre nehezebben szólíthatók meg. A vatikáni instrukció nem kész receptet ajánl, ezt a helyi egyházak sokfélesége miatt nem is tehetné. Ehelyett iránymutatást ad az evangelizáció új formáinak kereséséhez, melyet minden esetben a lokális adottságokhoz szükséges igazítani. Az instrukció nagy reménnyel tekint a jövőbe az egyház missziós tevékenysége megújulásával és eredményességével kapcsolatban.

A PLÉBÁNIA MINT „VILÁGÍTÓTORONY”

Az evangelizáció az egyház egyik alapvető küldetése, a klérusnak és a laikusoknak egyaránt felelőssége. A II. vatikáni zsinat tanítása szerint három területre tagolható. Az első evangelizáció – vagy a misszió – alanyai olyan közösségek és személyek, amelyeknek / akiknek nem volt még lehetőségük az evangéliummal találkozni, vagy elmélyülni a tanításaiban. Az evangelizáció második területéhez tartozik mindaz, amit az adott egyház-közösséget képviselő hívek hiteles példájukkal közvetítenek szekuláris környezetük felé. Végezetül az új evangelizáció olyan emberekhez kíván eljutni, akik részesültek ugyan a beavató szentségekben, mégis eltávolodtak az Úr szavától.

Ahogyan a Hittani Kongregáció 1986-ban közzétett, *Libertatis conscientia* kezdetű eligazítása is megfogalmazza: „A tulajdonképpeni küldetése az Egyháznak, mely Krisztus példáját követi, abban áll, hogy az evangéliumot hirdesse és az embereknek, üdvösséget hozzon” (Denzinger, 2004: 970). A jelen írásban ismertetett instrukció központi témája az evangelizáció új lehetőségeinek keresése, amelyhez időszerű, kreatív utak felkutatására buzdít, hiszen jelen korunk változásai korábban nem látott nehézségeket jelentenek az Ige emberekhez való eljuttatásában.

Az egyház struktúráját tekintve a plébániák megújulása lehet a cél elérésének központi eszköze. Erről a vatikáni iránymutatás így szól: „Ez a missziós átalakulás természetesen az intézményes keretek megújulását is eredményezi, mely különösképpen a plébániákat, az ige és az Eucharisztia asztala körül összegyűlő közösségeket érinti” (Kléruskongregáció, 2020: 10).

A plébánia intézményének kialakulása a kereszténység legkorábbi időszakára nyúlik vissza. A kezdetektől a lekipásztori szolgálat, a közösség és az evangelizáció színhelye volt. XVI. Benedek pápa szavait idézve: „...a plébánia olyan világítótorony, mely a hit fényét sugározza, betöltve az emberi szív legmélyebb, legigazabb vágyait, hogy értelmet és reményt adjon az emberek és a családok életének...” (Kléruskongregáció, 2020: 12). A dokumentum arra is ráirányítja a figyelmet, hogy a jelenkor komoly kihívás elé állítja a területi alapon szerveződő plébániákat, hiszen a felgyorsult kommunikáció, a virtuális „valóság” térnyerése és a fokozódó technikai fejlődés hatására a hagyományos közösségek felbomlanak. Ezáltal a lekipásztori tevékenység is sérülhet, ha nem sikerül új utakat találni a hívekhez: „Éppen e felismerésekből kiindulva, a Lélekre hallgatva új megjelenési formákat kell találnunk; a plébániának – mivel már nem képviseli a közösségi életnek és a társas kapcsolatoknak a fő helyét úgy, mint a régi időkben –, meg kell találnia a közeledésnek és a kapcsolattartásnak a megszokott tevékenységektől különböző formáit” (Kléruskongregáció, 2020: 13).

Míg korábban a születési hely és a lokális közösség nagyban meghatározta az emberek kapcsolatrendszerét, életvitelét, értékrendjét, vallási szokásait és hovatartozását, mára ezek a keretek szétesőben vannak. Ez sok esetben elszigetelődéshez, gyökértelenséghez vezet, sokan nem kapcsolódnak a felmenőikhez, családjukhoz, sem egy közösséghez. Az instrukció javasolja, hogy a plébánia hagyományos – területi – kereteiből kilépve új

lehetőségeket, kreatív utakat találjon az emberek megszólításához. A plébániának tehát ki kell mozdulnia korábbi keretrendszeréből, és újabb missziós feladatokat kell magára vállalnia a hagyományos határain kívül is, hogy az eucharisztia kegyelmi adománya

minden emberhez eljusson, és Krisztus követésének útja mindenki előtt megnyíljon.

Míg korábban a születési hely és a lokális közösség nagyban meghatározta az emberek kapcsolatrendszerét, életvitelét, értékrendjét, vallási szokásait és hovatartozását, mára ezek a keretek szétesőben vannak.

A dokumentum kitér arra, hogy a plébánia intézménye akkor érheti el evangelizációs célját, ha hierarchikus struktúrája szoros összeköttetésben marad a családokkal, az egyes hívekkel, és aktív laikus részvétel jellemzi. Ezen túl fontos, hogy a közösség tagjai ne hanyagolják el a szeretetszolgálatot: „A leggyengébbek felé fordítva a figyelmet, a plébániai közösség hirdeti az evangéliumot, neki pedig a szegények hirdetik azt, hogy újra felfedezzék az

üzenet továbbadásának közösségi felelősségét, annak minden megjelenési formájában, anélkül, hogy megfedkeznének a szeretetszolgálatról...” (Kléruskongregáció, 2020: 21).

Az instrukció egyik legerőteljesebb üzenete, hogy a laikusok szerepvállalása éppúgy elengedhetetlen a plébánia életében és az evangelizáció tekintetében, mint a klerikusoké: „...a közösség minden tagja érezze a maga felelősségét, s a segítségnyújtás, illetve a szolidaritás különféle módjai által közvetlenül vegye ki a részét az Egyház szükségleteiről való gondoskodásból, amire a plébániának szüksége van a saját lelkipásztori szolgálatának szabad és hatékony végzéséhez” (Kléruskongregáció, 2020: 25). Ennek Magyarországon szembeűnő a jelentősége. Ha a sok helyen a plébánosok vállát nyomó adminisztrációs feladatokat laikusok látnák el a közösségért végzett szolgálatként – ahogyan ez több európai országban, például Olaszországban is működik –, akkor a papság leterheltsége mérsékelhető volna, s így tagjai nagyobb figyelmet szentelhetnének lelkipásztori hivatásuknak.

„TI VAGYTK A FÖLD SÓJA”

A dokumentum az egyházmegye szervezeti egységeiről is értekezik, és kiemeli a lelkipásztori körzetek kialakításának jelentőségét. Sorra veszi a plébánia szereplőit, akik sajátos karizmájuk szerint töltik be helyüket az egyház evangelizációs törekvéseiben. A plébános a közösség lelkipásztora, s ezért elengedhetetlen, hogy a papi rendhez tartozó személy legyen. Felelősséggel tartozik közösségének, egy személyben látja el a plébánia jogi képviseletét, felel a plébániai javakért. Határozatlan időre választják, de hetvenötödik életévében kezdeményeznie kell a lemondását. A plébánosi tisztség betöltetlensége esetén átmenetileg a plébániai kormányzó látja el a feladatait. A Kléruskongregáció felhívja a figyelmet, hogy a püspöknek – ha a közösség számára ez előnyös – jogi lehetősége van egyetemes megbízást adni egy papi közösségnek egy vagy több plébánia vezetésére. Ebben az esetben a moderátor feladata összehangolni a plébániákat érintő feladatokat,

valamint ajánlatos belső szabályzatot alkotni. A szabályozás alapján lehetőség nyílik egy specifikált kör (például az ifjúság) lelkipásztori igényeinek kielégítésére vagy egy meghatározott pasztorációs feladatra (például katekézis) káplánt kinevezni.

Az instrukció további csoportokat is felsorol, amelyek karizmájuknak köszönhetően fontos szerepet töltenek be az evangelizációban. A II. vatikáni zsinat *Lumen gentium* kezdetű konstitúciója megújította az állandó diakonátust, mely szolgálati forma hozzájárul az egyház pasztorális küldetéséhez. Olvashatunk továbbá a megszentelt életet élőkről, akik elsősorban tanúságtételükkel segítik elő az Ige terjesztését, valamint a világi hívekről, akik – a szentségek erejéből – sokféleképpen evangelizálhatnak, többek között a plébánián belül rájuk bízott tevékenységekkel, szeretetszolgálatokkal vagy tanúságtétellel.

A vatikáni dokumentum arra is emlékeztet, hogy a napjainkban egyre feszítőbb problémaként jelentkező paphiány miatt elmaradó egyes lelkipásztori tevékenységek átmeneti és rendkívüli biztosítására is lehetőséget nyújt az Egyházi törvénykönyv. Egy moderátornak kinevezett pap vezetésével bizonyos lelkipásztori feladatok ellátását rá lehet bízni egy-egy diakónusra, megszentelt életet élőre vagy akár világi hívekre is, az egyházi hierarchiában elfoglalt helyüknek, illetve életállapotuknak megfelelően. Az instrukció rávilágít, hogy rendkívüli esetben és különleges megbízatás mellett a világi hívek – a lektorok és akolitusok feladatainak ellátásán túl – szentbeszédet is tarthatnak, vagy a házasságkötés szertartását is vezethetik. Hasonló módon megoldást kínál a dokumentum olyan helyzetekre is, amikor nincs lehetőség plébánia alapítására. Ekkor „missziós állomások” vagy „diakóniák” hozhatók létre, hogy az egyház lelkipásztori küldetése ne sérüljön.

A 2020-as instrukció javasolja a plébániáknak gazdasági tanács felállítását, amely a plébános felügyelete alatt működik, és az ő munkáját támogatja. Ennek a szervezetnek legalább három főből kell állnia, célja, hogy átlátható legyen a plébánia gazdasági működése, és megfelelő anyagi körülményeket tudjon teremteni a plébánia működtetéséhez.

Pasztorális tanács létrehozását is ajánlja a dokumentum Ferenc pápa szavait idézve: „Milyen nagy szükség van a pasztorális tanácsokra! Egyetlen püspök sem vezetheti az egyházmegyéjét pasztorális tanács nélkül. Egy plébános sem vezetheti a plébániáját pasztorális tanács nélkül!” (Kléruskongregáció, 2020: 52). Ennek feladata a plébánia lelkipásztori tevékenységének figyelemmel kísérése, értékelése és annak javítására vonatkozó javaslattétel a plébános számára.

Az instrukció a II. vatikáni zsinat által kijelölt úton haladva, annak szellemében igyekszik megoldásokat találni korunk pasztorációs problémáira. Az ezredforduló óta eltelt idő tapasztalatait összegezve próbálja megfogalmazni a zsinat irányelvei szerint az egyház alapküldetésének legkorszerűbb iránymutatását, és igyekszik segítséget nyújtani a keresztyén emberek egyetemes evangelizációs hivatásához.

*Kléruskongregáció: A plébániai közösségek lelkipásztori konverziója
az Egyház evangelizáló küldetésének szolgálatában,
Budapest, Szent István Társulat, 2020*

Felhasznált irodalom

- DENZINGER HEINRICH – HÜNERMANN, PETER (2004): *Hitvallások és az egyház tanítóhivatalának megnyilatkozásai*, Budapest, Szent István Társulat – Örökmécs Kiadó.
- KLÉRUSKONGREGÁCIÓ (2020): *A plébániai közösségek lelkipásztori konverziója az Egyház evangelizáló küldetésének szolgálatában*, Budapest, Szent István Társulat.
- MAGYAR KURÍR (2020): *Stella bíboros az új vatikáni instrukcióról: A plébániák ne szolgáltató hivatalok legyenek!*, <https://www.magyarkurir.hu/hirek/stella-biboros-az-uj-vatikani-instrukcirol-plebaniak-ne-szolgaltato-hivatalok-legyenek> (letöltve: 2023. 04. 18.).

“If the home is deserving, let your peace rest on it”

ABSTRACT

The Instruction entitled *“The pastoral conversion of the Parish community in the service of the evangelizing mission of the Church”* was published by the Dicastery for the Clergy in 2020. Its objective is to provide appropriate guidelines for the evangelizing mission of the Church in line with the existing ecclesiastical regulation. The Instruction deals with the parish as the primary forum for this mission, inviting all its members to find more creative ways for this task.

KEYWORDS: pastoral conversion, Dicastery for the Clergy, evangelization, evangelizing mission, Parish

CSERÉP EMESE | A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Vészhelyzetkezelési Munkacsoportjának munkatársa.